

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
KỶ THI TỐT NGHIỆP TRUNG HỌC PHỔ THÔNG NĂM 2023

Bài thi: NGŨ VĂN

ĐỀ THI CHÍNH THỨC

Thời gian làm bài : 120 phút, không kể thời gian phát đề

GỢI Ý GIẢI ĐỀ THI MÔN NGŨ VĂN TN THPT 2023

Phần 1: Đọc hiểu

Câu 1: Thể thơ tự do.

Câu 2: Các từ ngữ, hình ảnh miêu tả cơn giông mùa hè : tiếng sấm, gió, rát mặt, cát bay, lá bay, đá bay.

Câu 3: So sánh mưa rùng rùng và mưa như hành quân. Phép so sánh tạo cho câu thơ sinh động, cụ thể hóa hình ảnh, biểu cảm gần gũi. Mưa như những ngón tay, mưa như đưa trở về tuổi thơ thân yêu.

Câu 4: Cuộc đời con người không chỉ luôn êm ả xuôi dòng như dòng sông ra biển lớn. Mà cũng có những lúc đầy bão giông, trắc trở và chính những bão giông ấy giúp cho chúng ta vững chãi hơn trong cuộc sống. Đồng thời cũng chính những bão giông ấy giúp ta khơi gợi những khát vọng tuổi trẻ, những ước muốn của tương lai.

Phần 2: Làm văn

Câu 1:

Đời sống của con người vô cùng đa dạng và phong phú. Trí tuệ và cảm xúc là một khía cạnh độc đáo của loài người. Bên cạnh những ngày mưa là những ngày nắng, đằng sau bóng tối là bình minh, “âm trung hữu dương”, bên trong sự đau khổ đôi khi là hạnh phúc, đằng sau cơn giông bão thường là những ngày nắng đẹp. Đời người ai cũng vài lần đi qua giông bão của riêng mình. Trong đoạn thơ trên tác giả đã gợi đến mọi người một thông điệp về giá trị của việc cân bằng cảm xúc.

- Giải thích: Cảm xúc của con người là điều đẹp đẽ, trải nghiệm cần thiết, nhưng cũng khó kiểm soát.

- Vì sao cần làm chủ cảm xúc bản thân:

+ Làm chủ cảm xúc của bản thân sẽ giúp con người hiểu được chính mình, biết lắng nghe, quan sát, tôn trọng cảm xúc bản thân và của người khác.

+ Trong quá trình vun đắp tâm hồn con người, hiểu và làm chủ được cảm xúc của bản thân sẽ ngày càng trưởng thành, nhẫn nại, kiên trì. Hạnh phúc thật sự lớn lao và sâu sắc là những hạnh phúc có được sau những gian nan, trắc trở, cay đắng, và những đau khổ lớn lao.

+ Làm chủ cảm xúc bản thân giúp con người cảm nhận được những giá trị tích cực của cuộc sống, tạo thêm nhiều mối quan hệ tốt đẹp. Người có cảm xúc, suy nghĩ tích cực sẽ tạo ra trường năng lượng tích cực mang lại cho những người xung quanh mình cảm giác tích cực, tốt đẹp. Cuộc sống thuận lợi, may mắn. Từ đó, cuộc sống con người trở nên có ý nghĩa hơn. Nếu loài người biết kiềm chế tốt cảm xúc và biết dẹp bỏ cái tôi của mình thì thế giới đã không có những cuộc chiến tranh phi lý và dân Nhật đã không phải hứng chịu hai quả bom nguyên tử.

+ Khi làm chủ được cảm xúc bản thân, ta sẽ hướng đến những cảm xúc tích cực, năng lượng tích cực, kiềm chế hoặc hóa giải được những cảm xúc tiêu cực. Từ đó, tạo nên thành công trong giao tiếp, công việc và cả đời sống tinh thần, tình cảm.

+ Người làm chủ được cảm xúc bản thân là người hiểu ta, hiểu người. Quản lý cảm xúc tốt còn là một trong những lợi thế của người làm việc lớn, quản lý nhân sự tốt.

- Bài học mở rộng:

+ Nuôi dưỡng cảm xúc tích cực, năng động, thân ái bằng nhiều nguồn: gần gũi những người có suy nghĩ tích cực, truyền cảm hứng; đọc sách nuôi dưỡng tâm hồn; tham gia các hoạt động xã hội, thể thao, nghệ thuật; hướng đến những giá trị sống đẹp, lạc quan, sáng tạo.

+ Tôn trọng cảm xúc của người khác, tránh những lời nói, hành động chỉ trích, phán xét, tiêu cực.

+ Sống chậm lại, quan sát để yêu thương nhiều hơn.

+ Đứng trước những bão giông tuổi trẻ phải cân bằng được cảm xúc, nuôi dưỡng khát vọng.

Hãy chân thành khi góp ý, khen ngợi khi cần thiết, chia sẻ khi có cảm xúc tiêu cực: Bài học từ xe rác, bài học từ những câu chuyện truyền cảm hứng....

+ Đừng để cảm xúc tiêu cực lấn chiếm, làm chủ tâm hồn và cuộc sống của chúng ta.

- Khẳng định lại vấn đề: “Cảm ơn mặt trời đã mang đến bình minh, cũng cảm ơn ai làm ra bóng tối. Có hạnh phúc nào không trả bằng đau khổ. Nếu chưa từng biết thế nào là đổ vỡ thì làm sao thấm thía sự yên lành”. Làm chủ cảm xúc của bản thân có ý nghĩa quan trọng trong cuộc sống của chúng ta đặc biệt trong bối cảnh xã hội hiện nay. “Hãy cứ đi về phía mặt trời, bóng tối sẽ ngã sau lưng bạn”.

Câu 2:

Đảm bảo cấu trúc bài nghị luận: Có đủ các phần mở bài, thân bài, kết bài. Mở bài nêu được vấn đề, thân bài triển khai được vấn đề, kết bài kết luận được vấn đề.

Xác định đúng vấn đề cần nghị luận: Phân tích đoạn trích.

Nhận xét cách nhìn cuộc sống của nhà văn Kim Lân.

Triển khai vấn đề thành các luận điểm: Học sinh có thể trình bày theo nhiều cách nhưng cần thể hiện sự cảm nhận sâu sắc và vận dụng tốt các thao tác lập luận; kết hợp chặt chẽ giữa lí lẽ và dẫn chứng đảm bảo các ý sau:

1. Giới thiệu khái quát về tác giả Kim Lân

- Kim Lân là nhà văn được coi là “con đẻ của đồng ruộng”. Ông “một lòng đi về với đất, với người với thuần hậu nguyên thủy của cuộc sống nông thôn” (Nguyễn Hồng. Ông viết chân thực về những người nông dân quê mình chất phác, hóm hỉnh mà rất tài hoa.
- Hoàn cảnh sáng tác: Tác phẩm có tiền thân là tiểu thuyết “Xóm ngụ cư” được viết ngay sau khi cách mạng Tháng Tám thành công nhưng còn dang dở và bị mất bản thảo. Sau khi hòa bình lập lại ở miền Bắc (1954), Kim Lân dựa vào một phần của cốt truyện cũ để viết tác phẩm “Vợ nhặt”. Tác phẩm được đưa vào tập “Con chó xấu xí” (Xuất bản 1962).

2. Phân tích đoạn trích

Tóm tắt

Tác phẩm phản ánh chân thực cuộc sống của người dân vùng đồng bằng Bắc Bộ trong nạn đói kinh hoàng năm 1945. Nhưng trong hoàn cảnh đó người nông dân vẫn đùm bọc yêu thương, vẫn khao khát mái ấm gia đình và luôn có một niềm hi vọng vào tương lai.

Truyện viết về cuộc sống của những người dân ở xóm ngụ cư trong nạn đói mà tiêu biểu là cuộc sống của gia đình Tràng. Vì cái đói cái nghèo nên Tràng không thể có một đám cưới đàng hoàng và bữa cơm đón nàng dâu mới của nhà Tràng cũng rất thảm hại “*Giữa cái mẹt rách chỉ có một lùm rau chuối thái rối và một đĩa muối ăn với cháo*”. Trong bữa ăn họ nghe thấy tiếng trống thúc thuế, qua lời của người vợ, Tràng đã nhớ lại có lần mình gặp Việt Minh và “*Trong óc Tràng bỗng hiện lên đám người đói và lá cờ đỏ bay phấp phới*”. Đây được xem là đoạn trích hay, thể hiện rõ cách nhìn cuộc sống mới mẻ của nhà văn Kim Lân.

- Đoạn trích mở đầu bằng những tiếng trống thúc sưu quen thuộc trong cộng đồng đời sống xã hội Việt Nam trước 1945 - một thời điểm lịch sử trong đất nước ta vào những năm tháng chuẩn bị cho cuộc cách mạng và đó là những ngày tiền khởi nghĩa với phong trào phá kho thóc Nhật chia cho dân nghèo.

Vậy nên trong hoàn cảnh đói khát cùng cực ấy người nông dân nhận ra kẻ thù gây đau khổ cho mình là bọn Pháp và Nhật. Thực dân Pháp thi hành những “luật pháp dã man”, vơ vét của cải còn phát xít Nhật thì bắt nhân dân ta nhổ lúa trồng đay, trồng thầu dầu rồi cùng với thiên tai, lũ lụt... Những người dân sống trong hoàn cảnh đó họ sẽ ý thức được mình phải đứng lên đấu tranh tìm con đường cho mình. Họ sẽ tìm đến với cách mạng như một điều tất yếu.

- Sự hợp lí ở đây là họ chỉ mới bắt đầu nhận thức về cách mạng, đó mới chỉ là ánh sáng đầu tiên của “lá cờ đỏ bay phấp phới”. Ở đây mới dừng lại ở việc qua lời người vợ mà Tràng đã nhớ lại có lần anh đã nhìn thấy đoàn người đi phá kho thóc và được nghe nói họ là Việt Minh. Quá trình nhận thức ấy được diễn tiến từ từ. Cách kết truyện như thế là phù hợp.
- Truyện kết thúc nhưng đã mở ra cho người đọc nhiều suy ngẫm. Truyện không nói cụ thể rõ ràng là cuộc sống của Tràng, bà cụ Tứ, người vợ nhặt sẽ đi đến đâu, cuộc sống của họ tiếp theo sẽ như thế nào để gợi ý ép trói buộc suy nghĩ của bạn đọc thiên về một hướng và nhiều khi chỉ suy nghĩ theo chiều hướng ấy. Và thật khéo léo khi Kim Lân để “lửng”. Kết thúc “lửng” ấy chứa đựng bao suy nghĩ của tác giả. Phải chăng nhà văn Kim Lân đang thâm kín bày tỏ sự trân trọng với cách tiếp cận, nhận thức của độc giả đồng thời cũng hướng họ rằng nên phải suy nghĩ, chiêm nghiệm để viết tiếp câu chuyện ấy với sự phù hợp và đúng đắn nhất theo quan điểm nhận thức của mỗi người. Việc tạo ra kết thúc mở cũng khơi sâu sự tìm tòi khám phá một góc độ của cuộc sống, của xã hội thay vì chỉ là đọc trên giấy và hiểu tác phẩm một cách đơn thuần. Theo quan điểm của bản thân có thể suy ngẫm Tràng sẽ được đứng chung đoàn người dưới lá cờ đỏ sao vàng kia. Bởi anh đã thấy bản thân nên người, có trách nhiệm hơn với gia đình này và xã hội.
- Một điểm nữa trong cách kết truyện của Kim Lân là có kết truyện “sáng” không giống như văn học hiện thực phê phán trước cách mạng. Trước đây, nhà văn Nam Cao đã để cho nhân vật Chí Phèo cảm nhận hương vị của cuộc sống, để cho hắn cảm nhận tình yêu thương...nhưng rồi Chí Phèo lại rơi vào bi kịch bế tắc. Nhà văn Ngô Tất Tố cũng để nhân vật của mình - Chị Dậu vùng lên chống lại ách áp bức của bọn địa chủ nhưng rồi cuối cùng trước mắt chị là “trời tối đen như mực giống như cái tiền đồ của chị”...Họ đều rơi vào luẩn quẩn, bế tắc không lối thoát. Ở “Vợ nhặt”, Kim Lân đã để cho những người nông dân hướng về tương lai. Ông đã hướng họ vào ánh sáng của tương lai, của cách mạng “*Trong óc Tràng bỗng hiện lên đám người đói và lá cờ đỏ bay phấp phới*”. Những con người trong hoàn cảnh khốn cùng cận kề cái chết nhưng họ không nghĩ đến cái chết mà vẫn hướng đến sự sống, vẫn hi vọng tin tưởng ở tương lai. Những người đói ấy vẫn khao khát về cuộc sống ấm no, đầy đủ hơn. Nhà văn đã để người dân nhận thức, tự giác ngộ và khơi lên tinh thần đấu tranh ở họ. Thật là một cách kết truyện sáng mở ra cuộc sống tươi sáng cho con người.

3. Cách nhìn cuộc sống của nhà văn Kim Lân:

“Trong hoàn cảnh khốn cùng, dù cận kề bên cái chết nhưng những con người ấy không nghĩ đến cái chết mà vẫn hướng đến sự sống, vẫn hi vọng, tin tưởng ở tương lai. Họ vẫn sống, sống cho ra con người.” (Kim Lân) Đó là một cái nhìn nhân đạo hết sức mới mẻ của một cây bút thân, hiểu và yêu thương người nông dân một cách chân thành. Kim Lân không chỉ cảm thông, trân trọng, xót xa trước thân phận của người nông dân chịu nhiều cơ cực, áp bức, bị dồn vào bước đường cùng. Ông vẫn nhìn thấy ở họ ánh lên vẻ đẹp của tình người, niềm tin cuộc sống và khát vọng một tương lai tươi sáng.

4. Nhận xét nghệ thuật

- Tình huống truyện độc đáo, mới lạ, éo le từ đó bộc lộ được tính cách nhân vật và cách nhìn nhân đạo của nhà văn.
- Nghệ thuật xây dựng nhân vật tiêu biểu, đặc biệt đoạn trích chỉ có vài câu thoại ngắn trên nền cảnh của hiện thực khốc liệt đã khắc họa sinh động tình cảm của nhân vật, cho thấy sự thấu hiểu của những người cùng cảnh ngộ, gợi ra cho họ một lối thoát.
- Ngôn từ giản dị, mộc mạc, gần gũi đủ để thấy Kim Lân là một nhà văn của nông dân VN.
- Kết thúc mở, tự nhiên, khơi gợi cho người đọc niềm tin tươi sáng, giàu giá trị nhân văn.

|

Khẳng định lại vấn đề:

Nếu kết thúc truyện "Tắt đèn", chị Dậu chạy ra khỏi nhà tên quan huyện trong một đêm đen "như cái tiền đồ của chị"; nếu kết thúc truyện "Chí Phèo" là cái chết trong đau đớn của Chí và hình ảnh thị Nở nhìn nhanh xuống bụng nghĩ đến cái lò gạch cũ bỏ không như dự báo một Chí Phèo con ra đời thì Kim Lân lại tìm một hướng đi khác cho câu chuyện nhật vợ cười ra nước mắt của anh cu Tràng. Kim Lân đã không để cuộc đời của các nhân vật chìm đắm trong bóng tối của đói nghèo và cái chết, hình ảnh Việt Minh cùng lá cờ đỏ sao vàng xuất hiện cuối tác phẩm "Vợ nhặt" đã tạo nên cho truyện một kết thúc "mở, tự nhiên và sáng". Bên cạnh đám người đói khổ là một khát vọng về tương lai tươi sáng.

Những nhà văn lớn đều có khuynh hướng viết về những nỗi đau lớn và những thân phận đầy nghiệt ngã. Lòng nhân đạo đã đưa Kim Lân đến những mảnh đời bần hàn, cơ cực. Ông đã quan sát, đồng cảm với những người bị vùi dập ở tận đáy xã hội như Tràng, và cụ Tứ. Ông đã hóa thân vào hoàn cảnh của họ để sống, để yêu, để đau khổ, để khao khát và ước vọng cùng họ.

Ths Trần Thị Mai
THPT Vĩnh Viễn